Siuvinėtas dangus

Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių XV – XX a. siuvinėti liturginiai drabužiai

Istorinis Išganymo įvykis nuolat vyksta čia ir dabar, pridengtas Bažnyčios liturginiais ženklais ir simboliais. Liturgijos centras – Eucharistija – yra ir Paskutinė vakarienė, ir Avinėlio vestuvių pokylis dangiškoje Jeruzalėje. Per šv. Mišias kunigas veikia *in persona Christi*, tai reiškia, kad liturgijoje veikia pats Kristus. Apsivilkimas arnotu kunigui yra tarsi apsivilkimas Kristumi. Drabužiai kartu su visais Bažnyčios ženklais ir simboliais padeda atskleisti slėpinį ir nematoma padaryti matoma. Per amžius ši simbolių kalba formavosi įgaudama vis naujus pavidalus, kiekvienoje kartoje praturtėdama ir padovanodama ateičiai ne tik gilų dvasinį, bet ir įspūdingą materialų meninį palikimą.

Pirmosios krikščionių bendruomenės Eucharistiją šventė namų aplinkoje. Dėl vykusių persekiojimų nebuvo galima ypatingai išsiskirti. Manoma, kad tinkamiausi turėjo būti balti drabužiai, siūti iš lininių ar vilnonių audinių, kuriuos romėnai įprastai dėvėdavo iškilmingomis ir rimtomis progomis. IV a. pasibaigus krikščionių persekiojimui, liturgijai vystantis, jos išraiškai kintant ir formuojantis, šventose apeigose vilkimi klasikiniai romėnų drabužiai ilgainiui virto tik liturgijai skirtais rūbais ir atsiskyrė nuo kintančios pasaulietinės aprangos.

The Embroidered Heaven. 15th–20th century embroidered liturgical vestments from the churches of the Vilnius Archdiocese

The event of Salvation that took place in history is made to exist here and now through rituals, and is clad in liturgical signs and symbols. During the Mass, a priest acts *in persona Christi*, which means that Christ himself is present in liturgy. Putting on a Mass vestment – chasuble – for a priest is equal to investing himself in Christ. Along with all religious signs and symbols, liturgical vestments help disclose the mystery and turn the invisible into the visible.

The first Christian communities celebrated the Eucharist in home environment. Due to ongoing persecutions they had to keep a low profile. White linen or woollen clothes, usually worn by Romans on festive and solemn occasions, were considered the most suitable. Gradually, classical Roman clothes worn during the holy rites started to be used exclusively for liturgy.

Paroda / Exibition

2017 11 23 – 2018 09 15

Bažnytinio paveldo muziejus
(Šv. Mykolo g. 9)

Rėmėjai / Sponsors

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

Tekstai / Texts by Rita Paulauskevičiūtė | Dizainas ir nuotraukos / Design and photographs by Gediminas Čiužauskas

Tarp viduramžių ir Renesanso

Between the Middle Ages and Renaissance

Seniausi siuvinėti liturginiai drabužiai, išlikę Lietuvoje, yra 3 arnotai ir kapos skydas, sukurti XV a. pab. – XVI a. pradžioje.

Siuvinėjimo menas, kaip ir kiti dailieji amatai, pavyzdžiui, auksakalystė, patyrė stiprią Šiaurės Europos, flamandiškų ir vokiškų kraštų meistrų įtaką. Krokuvos dvare buvo ne tik karalienės Bonos, atvežusios itališką renesansą, žiniai priklausančios siuvinėtojos, bet ir pilininko prižiūrima vyrų audėjų ir siuvinėtojų dirbtuvė. Žinoma, kad 1525 m. karaliaus rūmuose jau dirbo siuvinėtojas Janas Holfelderis iš Niurnbergo. Nuo 1543 m. minimas Jo karališkosios didenybės siuvinėtojas Zebaldas Linkas, kilimo iš Vroclavo, vėliau ir jo sūnūs. 1545 m. siuvinėtojai kartu su visu karaliaus Žygimanto Augusto dvaru iš Krokuvos persikėlė į Vilnių. Jie dirbo dvaro reikmėms, siuvinėjo valdovų drabužius ir kitokios paskirties audinius, reikalingus dvaro gyvenime, bet jų darbas buvo ir liturginiai drabužiai, valdovo dovanojami bažnyčioms.

Iš XVI a. Vilniaus katedros inventorių aprašų galima įsivaizduoti, koks gausus ir prabangus tuo metu buvo liturginių drabužių lobynas. Juose vardijamos spalvos, siuvinėjimo technikos, audiniai, aprašomos vaizduojamos figūros ir biblinės scenos. Visi drabužiai buvo pasiūti iš prabangių itališkų aksominių ir brokatinių audinių, siuvinėti šilkiniais ir aukso siūlais, upiniais perlais, pusbrangiais akmenimis, puošti auksakalių darbo aukso ir sidabro plokštelėmis.

Kapos skydas / Cope hood. Vakarų Europa, XVI a. pr.

The earliest embroidered liturgical vestments in Lithuania are three chasubles and a cope hood. They go back to the late fifteenth and early sixteenth centuries.

Like other fine crafts, e.g., goldsmithery, the art of embroidery was subject to heavy influence from North European, Flemish and German masters. In the Cracovian court, there were not only women acupictors at the disposal of Queen Bona Sforza who had brought Italian Renaissance to these parts, but also a workshop of men weavers and acupictors under the supervision of the castellan. It is known that acupictor Jan Holfelder from Nuremberg worked at the king's court in 1525. From 1543, there are mentions of Zebald Link, a native of Wroclaw and acupictor to His Royal Highness, and later – of his sons. In 1545, acupictors together with the entire court of King Sigismund August moved from Cracow to Vilnius. They worked to satisfy the needs of the court, embroidered the rulers' garments and textiles of other function, and besides, also embroidered liturgical vestments, which the rulers would give as gifts to the Vilnius Cathedral and other churches.

The sixteenth-century inventories of the Vilnius Cathedral containing descriptions of colours, embroidery techniques, fabrics and the represented figures reveal the abundance and magnificence of the treasury of liturgical vestments of that time. Vestments were made from luxurious Italian fabrics, embroidered with silk and gold threads, freshwater pearls and semi-precious stones, and decorated with gold and silver plates.

Arnotas / Chasuble. Kolonos – XV–XVI a.

Arnotas

Tai pagrindinis šv. Mišių drabužis, kurį kunigas velkasi virš visų kitų liturginės aprangos dalių. Jis kilo iš ilgo ir plataus, pusės apskritimo formos apsiausto, Romos imperijoje lotyniškai vadinto *paenula*, kurį šaltu oru dėvėjo neturtingesni visuomenės sluoksniai. V a. tokį apsiaustą, pasiūtą iš geresnių audinių, vadinamą *planeta*, per ceremonijas pradėjo vilkėti aukštuomenė. Planeta laikoma tiesioginiu arnoto protėviu, suteikusiu jam pavadinimą (it. arnotas – *pianeta*). IX a. atsirado dar vienas apsiausto, saugančio nuo šalčio, variantas, kuris dėl apgaubiančios formos pavadintas *casula* – nameliu. Iki šiol toks arnoto pavadinimas išliko anglų, prancūzų ir vokiečių kalbose (angl. ir pranc. *chasuble*, vok. *kasel*).

X a. arnotas vis dar buvo seno plataus apsiausto su siūle priekyje formos, bet dėl nepatogumo atliekant apeigas jo šonai po truputį ėmė trumpėti, atidengdami rankas. XVI a. radikaliai siaurėjančią arnoto formą kritikavo Milano vyskupas, šv. Karolis Boromiejus, ragindamas išsaugoti šimtametę plataus arnoto tradiciją.

Chasuble

It is the central vestment for the Holy Mass worn by a priest over all the other parts of liturgical clothing. It originates from a long and wide conical cloak called *paenula*, which was worn in the Roman period by the poorer classes of the population. In the fifth century, this type of cloak made from higher quality fabrics and called *planeta* began to be worn by the nobility during various ceremonies. The *planeta* is considered the direct ancestor of the chasuble, which also gave it the name it bears (chasuble in Italian is *pianeta*). In the ninth century, another variant of a cloak with the function of protecting from cold appeared. Because of its enveloping form it was called *casula* – a little house. This name has been preserved in the English, French and German languages (French *chasuble*, German *kasel*).

In the tenth century, the chasuble still had the form of a wide cloak with a seam at the front, but as it was not comfortable for performing the service, its sides gradually became shorter revealing the arms. In the sixteenth century, the Archbishop of Milan St. Charles Borromeo criticized the radically narrowed form of the chasuble and called for retaining the centuries-long tradition of the ample chasuble.

Arnotas / Chasuble. Vilnius, XVII a. II p.

Arnotas / Chasuble. Lvovas, XVII a.

Auksinis gėlių barokas

Golden floral Baroque

XVII a. bažnytinis menas didingumu ir jausmingumu, aukso spindesiu ir detalių gausa turėjo užvaldyti žiūrovą Dievo šlovės idėja, ja perkeisdamas net Kryžiaus kančios temą. Bažnyčios pastatas ir interjeras visomis įmanomomis priemonėmis siekė atskleisti amžiną visagalio Dievo didingumą, o kiekvienos detalės grožis turėjo rodyti pagarbą Dievui. Gausiai ir prabangiai dekoruotą bažnyčios interjerą atitiko ir liturginiai reikmenys bei drabužiai. Barokas, reikalaujantis gilaus įspūdžio ir išorinės jėgos, drabužio puošmenas pavertė auksiniais reljefais, kurie įsiliejo į paauksuotą bažnyčios interjerą ir tapo jo dalimi. Tačiau pats didžiausias liturginių drabužių papuošimų pokytis buvo iki tol neregėtas augalinių ornamento motyvų įsivyravimas, beveik visiškai išstūmęs biblines scenas ir šventųjų figūras, padaręs jas itin reta puošmena.

Daugiausia siuvinėjo vienuolynų dirbtuvės. XVI a. II p. LDK pradėjo kurtis moterų vienuolijos. XVII a. jau gyvavo bernardinės, benediktinės, brigitietės, karmelitės, dominikonės, kotrynietės. Daugumos jų kasdienybė siejosi su siuvinėjimu, kuris kartais buvo ir regulos dalis. Įspūdingi liturginiai drabužiai, pasiekę mūsų dienas, priklausė Vilniaus bernardinų ir bernardinių bažnyčioms. Tai leidžia manyti, kad šioje aplinkoje veikė profesionalios dirbtuvės.

Arnotas / Chasuble. Kolonos – Lietuva, XVII a. I p.

In the seventeenth century, church art was supposed to extoll the glory of God by overwhelming the viewer with its grandeur and sensuality, the glitter of gold and the richness of details. Liturgical implements and vestments also matched the richly and magnificently decorated church interiors. In the seventeenth century, a radical change occurred in the appearance of liturgical vestments. Baroque emphasized stronger visual impression and power, and decorative vestment details were transformed into gold reliefs, which blended and became one with the gilded church interior. However, the greatest change in the decoration of liturgical vestments was the so far unprecedented dominance of floral ornaments that almost completely replaced biblical scenes and figures of saints.

Embroideries must have been made mostly in convent workshops. In the second half of the sixteenth century, traditional Catholic women's orders began to be founded in the Grand Duchy of Lithuania. In the seventeenth century, the orders of Bernardines, Benedictines, Bridgettines, Carmelites, Dominicans and Sisters of St Catherine were already based there. Embroidery was part of daily life, and sometimes even part of the rule of the majority of these orders. Magnificent liturgical vestments that have reached our days belonged to the churches of Bernardine men's and women's convents in Vilnius. It allows us to think that professional workshops operated in this environment.

Stula / Stole. Lionas, 1730–1740
Manipulis / Maniple. Vilnius, XVII a. II p.

Stula ir manipulis

Sunku pasakyti, ar stulos kilmė romėniška. Kai kas sieja ją su Romos konsulų pareigybiniu atributu arba audeklu veidui šluostyti. Ji, graikiškų pavadinimu *orarium*, kaip diakono, šiek tiek vėliau ir kunigo bei vyskupo liturginis reikmuo, minima VI a., o nuo IX a. stula privaloma vilkėti aukojant šv. Mišias. Viduramžiais nusistovėjo skirtingas įvairių rangų dvasininkų stulos dėvėjimas. Diakonas nešioja ją permetęs per kairį petį, surištą dešinėje, kunigas – aplink kaklą ir sukryžiuotą priekyje, o vyskupas – laisvai krentančią.

Manipulis liturginių rūbų dalimi tapo IX amžiuje. Jo romėniškas protėvis – *mappa* arba *mappula* – buvo audeklas, skirtas šluostytis rankas. Tarp IX ir X a. iš sulankstytos skiautės, laikomos kairėje rankoje, jis pakito į dekoratyvią puošnią juostą, užmaunamą ant kairės rankos dilbio.

Stole and maniple

It is difficult to say if it has Roman origins. Some relate it to an official attribute of Roman consuls or a kerchief for wiping one's face. The stole as a liturgical implement of a deacon and, somewhat later, also a priest, is mentioned from the sixth century by the name of *orarium*, and from the ninth century it was obligatory for the celebration of the Holy Mass. Since the Middle Ages, the stole has been worn differently by clergymen of different ranks. A deacon wears it stripped over the left shoulder and tied on the right side, a priest wears it around the neck and crossed over the chest, and a bishop – with the ends hanging down loosely in front.

The maniple became part of liturgical clothing in the ninth century. Its Roman ancestor – *mappa* or *mappula* – was a fabric meant for wiping one's hands. Between the ninth and the tenth centuries, it morphed from a folded piece of fabric held in the left hand into a decorative sumptuous band worn hanging from the left forearm.

Dalmatika / Dalmatic. Prancūzija, XVIII a. III ketv.

Rokoko spalvos

Rococo colours

XVIII a. didingasis barokas virto vis labiau nerūpestingu ir žaismingu rokoku, o šis ilgainiui pasidavė savo priešingybei – tvarkingam, griežtam klasicizmui. Rokoko dvasią ypač gerai atliepia XVIII a. Prancūzijos, dažniausiai Liono audyklų, raštuoti šilkiniai audiniai, kurie buvo užtvindę visą Europą, taip pat ir Lietuvą. Šie audiniai XVIII a. ima dominuoti ir siuvant liturginius drabužius, jie atneša į bažnyčias kaip niekada daug pasaulietinės mados ir šviesių spalvų, kurių anksčiau nebuvo. Tačiau siuvinėti liturginiai drabužiai išlaikė daugiau įvairovės ir unikalumo negu manufaktūrose austi audiniai. Jie galėjo perteikti ne vien estetinę, bet ir teologinę mintį, pirminė ir tiesioginė jų paskirtis buvo bažnytinė. Kaip ir audiniuose, taip ir siuviniuose įsivieš-patavo šviesios spalvos ir lengvi elegantiški ornamentai, o auksas užleido vietą sidabrui. Neliko nė užuominos į sunkius, auksu siuvinėtus XVII a. liturginių drabužių reljefus.

Gremialas / Gremiale. Lietuva, XVIII a. III ketv.

In the eighteenth century, magnificent Baroque turned into increasingly playful and carefree Rococo, and the latter gave way to its opposite – regular and strict Classicism. The spirit of Rococo is particularly well reflected in eighteenth-century patterned silk fabrics from the weaving manufactures of France, above all Lyon, which became widespread in all Europe, including Lithuania. In the eighteenth century, these textiles were most widely used in liturgical vestments, bringing to churches an unseen amount of secular fashion and light colours. However, embroidered vestments had more variety and uniqueness, and could convey not only aesthetical, but also theological ideas. Their primary and direct function, unlike that of floral fabrics, was fulfilling the needs of the church. Like in textiles, in embroideries light colours and delicate elegant ornaments took root, and gold gave way to silver. Not even a hint of heavy gold-embroidered reliefs found in seventeenth-century liturgical vestments remained.

Kapa / Cope. Lietuva, XVIII a. III ketv.

Dalmatika / Dalmatic. Prancūzija (?), XVIII a. vid. – III ketv.

Dalmatika

Dalmatika – Romos imperijos Dalmatijos provincijai būdingas viršutinis drabužis. Tai ilga nejuosiama tunika su plačiomis rankovėmis. Išskirtinis jos bruožas buvo siauros purpurinės arba raudonos juostelės (*clavi*), priekyje ir nugaroje einančios nuo abiejų pečių iki rūbo apačios, išlikusios ir šių laikų dalmatikose. Visoje Romos imperijoje šis drabužis tapo populiarus II a. pab. – III a. pradžioje. Liturginiu drabužiu dalmatika laikoma jau IV a. Ji turėjo dvi funkcijas. Pirmiausiai, tai pagrindinis diakono liturginis drabužis, bet taip pat ji yra ir vyskupo liturginės aprangos dalis. Vyskupas velkasi dalmatiką po arnotu arba kapa.

Dalmatic

The dalmatic is an outer garment typical of the Dalmatian province of the Roman Empire. It is a long wide-sleeved ungirdled tunic. Its distinctive feature was narrow purple or red strips (*clavi*), running from both shoulders to the bottom of the vestment at the front and at the back. They have been retained in modern dalmatics as well. This vestment became popular in the entire Roman Empire in the late second and early third century. The dalmatic was considered liturgical from the fourth century onwards. It has two functions. It is both a deacon's central liturgical vestment and also part of a bishop's liturgical costume. A bishop wears the dalmatic under the chasuble or the cope.

Klasicizmo idėjos

Ideas of Classicism

XVIII a. III ketvirtyje dekoratyvinių menų skonis pradėjo krypti link klasikos, buvo pamėgtos paprastos aiškios architektūrinės linijos, dėl Pompėjos ir Herkulaniumo atradimo atsinaujino dėmesys antikiniams motyvams. Banguotų formų barokines vazas pakeitė antikinės urnos, o įstrižas neramias rokoko linijas – tvarkingos lygiagretės. Klasikiniu stiliumi siuvinėtuose drabužiuose ryški šio laikotarpio tapybos kompozicijų ir temų įtaka. Įdomiausi figūrinėmis kompozicijomis išsiuvinėti liturginiai drabužiai, kuriuose krikščioniškos temos supintos su antikinėmis idėjomis.

Siuvinėtame Paberžės kapos skyde šie bruožai itin ryškūs: klasikinė kolona, aukuras, lauro lapų girliandos ir moteris, savo laikysena ir apranga primenanti graikų deivę Atėnę. Tai Patarlių knygos Išmintis, kuri „išsiuntė savo tarnaites paskelbti miesto aukštumose: „Teateina čionai neišmanėliai!“ Neturintiems sveikos nuovokos ji sako: „Ateikite ir valgykite mano duonos, gerkite vyno, kurio įpyliau. Atsisakykite nesubrendimo, kad gyventumėte ir eitumėte suvokimo keliu“ (Pat 9, 3–6). Šios Biblijos citatos fragmentą laiko angelas, paaiškinantis, kas vyksta. Ant aukuro išsiuvinėtas dvigubas Oginskių-Zaluskių giminių herbas sieja šią kapą su žymia Vilniaus labdare, Vaikelio Jėzaus špitolės koplyčios fundatore Jadvyga Terese Zaluskyte-Oginskiene.

Dalmatika / Dalmatic. Lietuva, XVIII a. pab. – XIX a. pr.

In the third quarter of the eighteenth century, the taste in decorative arts inclined towards classics. There was a preference for simple and clear architectural lines, and renewed attention to motifs of classical antiquity, which was inspired by discoveries of Pompeii and Herculaneum. Baroque vases of heavy forms were replaced by antique urns, and slanting restless rococo lines retreated to make way for regular parallels. The embroidered classical-style vestments show a distinct influence of painting compositions and themes from that period. The most interesting are liturgical vestments embroidered with figurative compositions, in which Christian themes are intertwined with ideas of classical antiquity.

In particular, these features stand out in the embroidered shield of the Paberžė cope: a classical column, an altar, laurel wreaths and a female figure reminiscent of the Greek goddess Athena. It is Wisdom from the Book of Proverbs who "has sent out its female servants to call out from the heights above the city: 'Whoever is inexperienced, let him come in here.' She says to the one lacking good sense: 'Come, eat my bread and share in drinking the wine that I have mixed. Leave behind your inexperience and live; walk forward in the way of understanding'" (Proverbs 9, 3–6). A fragment of this biblical quote is held by an angel explaining what is happening. The double coat of arms of the Ogiński-Załuski families embroidered on the altar allows us to relate this cope to the prominent benefactor of Vilnius, the endower of the chapel of the Infant Jesus alms-house, Jadwiga Teresa Załuska-Ogińska.

Kapa / Cope. Lietuva, XVIII a. pab. – XIX a. pr.

Kapa

Kapa – ypatingai puošnus viršutinis liturginis drabužis. Ja vilkima įvairiose liturginėse apeigose – einant iškilmingose procesijose, krikštijant, laidojant, išskyrus šv. Mišias. Ji taip pat, kaip ir arnotas, kilo iš kasdieninio romėniško apsiausto, lotyniškai vadinto *paenula*. Vienuolynų ir bažnyčių inventoriuose kapa minima jau nuo IX amžiaus. Iš pradžių ji atliko tiesioginę nuo šalčio saugančio drabužio funkciją šaltuose vienuolynuose ir buvo siuvama iš juodo vilnonio audinio. Tik vėliau kapa tapo puošniu šventinių procesijų drabužiu. Kapa, kitaip nei arnotas, išlaikė ir plačią senojo drabužio formą ir nuo darganų saugančio apsiausto relikтą – gobtuvą, tapusį dekoratyviu šio drabužio elementu.

Cope

The cope is a highly sumptuous outer liturgical vestment. It is worn during various liturgical services, ceremonious processions, Christenings, funerals etc., with the exception of the Holy Mass. Like the chasuble, it is derived from a Roman mantle for daily wear called *paenula*. The cope is mentioned in the inventories of monasteries and churches since the ninth century. In the beginning, it performed the function of protecting from cold in chilly monasteries, and was made from black woollen cloth. It was not until much later that it became a magnificent vestment of festive processions. Unlike the chasuble, the cope has retained both the ample form of the old garment and a relic of the former mantle protecting from bad weather – the hood – that has become its decorative element.

Arnotas / Chasuble. Lietuva, XX a. I p.

Arnotas / Chasuble. Lietuva, XX a. I p.

Tarp meistrystės ir mėgėjiškumo

Professional versus amateur

1805 m. Josepho Marijos Jacquardo išrastos audimo staklės ne tik pakeitė audinių gamybą, bet pradėjo naują tekstilės pramonės erą. Siuvinėjant buvo atsigręžiama į įvairius istorinius stilius. Lietuvoje ypač ryškiai tęsėsi pamėgtas barokas, giliai įleidęs šaknis liaudies mene. Vis dažniau liturginiai drabužiai vietoje prabangaus šilko siuvinėjami vilnoniais siūlais, vadinamąja „Berlyno vilna“, sekant spausdintais buitiškais gėlių ornamentų pavyzdžiais. XIX a. pr. daugelyje Europos šalių, o amžiaus pabaigoje jau visur įsikūrė specializuotos bažnytinių reikmenų dirbtuvės. Arnoto nugaros kryžiaus centre ar kapos gobtuve tiek audžiant, tiek siuvinėjant komponuojami medalionai su Kristaus monogramomis, įvairiomis emblemomis ir figūromis. Populiariausios temos – Kristus Karalius, Gerasis Ganytojas, *Ecce Homo*, Veronikos skara. Naujai atgimė Dievo Avinėlio tema – jis vaizduojamas ant kryžiaus ar knygos su septyniais antspaudais. Dažnai naudojamu simboliu XIX a. tapo Švč. Jėzaus Širdis.

XX a. amžiaus viduryje Bažnyčioje buvo įteisintos XIX a. gimusios idėjos apie plačios viduramžių formos sugrąžinimą pagrindiniam šv. Mišių drabužiui arnotui.

Arnotas / Chasuble. Lietuva, XIX a. vid.

The loom invented by Joseph Marie Jacquard in 1805 not only revolutionized the production of fabrics, but also started a new era of textile industry. Embroideries were inspired by various historical styles. In Lithuania, the traditions of Baroque with deep roots in folk art were continued. Woollen threads increasingly more often replaced luxurious silk. Very instrumental in this process were blueprints of coloured embroidery patterns published and distributed by the Berlin printer L. W. Wittich circa 1810. Another feature of the nineteenth century was specialized workshops of church implements, which produced and sold objects of exclusively sacral function. Gradually a specific style of decoration of liturgical vestments was developed in these workshops. Both woven and embroidered medallions with Christograms, various emblems and figures were inserted in the back orphrey of chasubles or the hood of copes. The most popular themes were Christ the King, the Good Shepherd, *Ecce Homo*, and the Veil of Veronica. The theme of the Lamb of God was revived – it was represented on the cross or the Book with Seven Seals. The Most Sacred Heart of Jesus became a frequently used symbol.

Veilumas / Veil. Užutrakis, XX a. I ketv.

The ideas to return the chasuble its ample mediaeval form, having arisen in the nineteenth century, were legitimized in the Church in the middle of the twentieth century.

Mitra / Mitre. Lietuva, XIX a. II p.

Mitra

Mitra, kaip vyskupo galvos apdangalas ir insignija, įsigalėjo tik XI–XII amžiuje. Iš pradžių tikriausiai tai buvo tiesiog kepurė. Mitros, susidedančios iš dviejų standžių, į viršų smailėjančių priekio ir nugaros dalių, pasirodė XII a. ir, šiek tiek keisdamos formą, išliko panašios iki šių dienų. Nugarinėje dalyje mitra turi dvi karančias juostas, kurios anksčiau galėjo būti naudojamos kaip kepurės raišteliai, bet ilgainiui savo funkciją prarado ir liko tik dekoratyvinės.

Mitre

The mitre as a bishop's headdress and insignia took root in the eleventh or twelfth century. In the beginning, it was probably a simple cap. Mitres consisting of two stiff front and back parts rising to a peak appeared in the twelfth century and, with slight changes in form, have remained similar until our days. The mitre has two lappets hanging down from the back, which could have been previously used as cap strings, but in the long run lost their function and remained decorative.